

การสังเคราะห์งานวิจัยด้านบริหารการศึกษาในจังหวัดอุดรธานี

Research Synthesis of Education Administration in Udon Thani Province

ยุทธยา หมั่นสาย¹

Yutthaya Muensai¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้ มีจุดมุ่งหมายในการวิเคราะห์และสังเคราะห์งานวิจัยด้านบริหารการศึกษาเกี่ยวกับจังหวัดอุดรธานี ที่มีการเผยแพร่ในโครงการเครือข่ายห้องสมุดแห่งประเทศไทย โดยสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา จำนวน 719 เรื่อง ใช้วิธีการศึกษาทางประวัติศาสตร์

ผลการวิจัยพบว่า มีสถาบันอุดมศึกษาที่มีส่วนร่วมในการผลิตผลงานวิจัยจำนวน 12 แห่ง โดยเป็นงานวิจัยในระดับปริญญาเอกจำนวน 3 เรื่อง และปริญญาโท จำนวน 716 เรื่อง เนื้อหาการวิจัยเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและขอข่ายการบริหารงานในโรงเรียน การกำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัยมีทั้งเพื่อศึกษา เพื่อเปรียบเทียบ เพื่อประเมิน และเพื่อพัฒนา โดยข้อค้นพบสำคัญจากงานวิจัยคืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษายังไม่สามารถสรุปได้ตรงกันว่า คุณลักษณะและพฤติกรรมใดของผู้บริหารที่มีความสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอกับความสำเร็จของการบริหารงาน การบริหารงานภายในโรงเรียนจะต้องเน้นการมีส่วนร่วมการกระจายอำนาจ และการพัฒนาในรูปแบบปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

คำสำคัญ : การสังเคราะห์ งานวิจัย บริหารการศึกษา

Abstract

This study aimed to analyze and synthesize research studies on educational administration related to Udon Thani Province. The 719 research studies used in this report were published on a Tai List of the office of the Education Commission of Thailand, and they were investigated using a historical approach.

The research results revealed that 719 educational administration research studies came from 12 universities including 3 doctoral research studies and 716 Master research studies. The contents of these research studies related to educational administrators and school administration. The purposes of these research studies were to study, compare, evaluate and develop schools. The main findings from these research studies showed there was no collusion or correlation be-

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

¹ Assistant professor, Faculty of Humanities and Social Sciences, Udon Thani Rajabhat University

tween administrators' characteristics and behaviors and administration succession. Internal school administration should emphasize participation, decentralization and develop as a participatory action.

Keywords : Synthesis, Research, Education Administration

บทนำ

การพัฒนาด้านการศึกษาของประเทศไทย ในสมัยปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่าดำเนินไปอย่างล่าช้า เพราะระบบการศึกษาของประเทศไทยส่วนใหญ่ยังคงยึดติดอยู่กับการถ่ายทอดองค์ความรู้เดิม จึงส่งผลให้สังคมคนไทยมีความอ่อนแอ ซึ่งในความเป็นจริงแล้วการศึกษาคือการเรียนรู้จากสถานการณ์ใหม่เพื่อปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่กำลังเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น การเรียนรู้ในระบบการศึกษาจึงควรเป็นการเรียนรู้ที่สามารถสร้างและใช้ความรู้ใหม่หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “การวิจัย” เพราะการวิจัยเป็นทั้งกระบวนการทางความคิดและการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาและความอยู่รอดของประเทศชาติ ดังนั้น การวิจัยจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศที่สังคมทุกภาคส่วนทั้งในระดับบุคคลและหน่วยงานต่างๆ จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการวิจัย เพราะ “การวิจัยเปรียบเสมือนมันสมองของประเทศ” (ประเวศ วะสี. 2546 : 5-6)

สถาบันอุดมศึกษาเป็นองค์กรหนึ่งที่มีความสำคัญกับการวิจัย ดังเห็นได้จากแนวนโยบายและแผนงานของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาที่ได้ดำเนินการจัดทำกรอบแผนอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาสถาบันและสนับสนุนการพัฒนาประเทศไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งกำหนดยุทธศาสตร์และพันธกิจของสถาบันให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา โดยเฉพาะการผลิตบัณฑิตในระดับบัณฑิตศึกษา

และการสนับสนุนการวิจัย ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งต่างมุ่งหวังสู่ความเป็นเลิศทางด้านวิชาการและงานวิจัย อย่างไรก็ตาม สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งต่างก็มุ่งเน้นในการพัฒนาตามศาสตร์ที่สถาบันนั้นๆ มีความเชี่ยวชาญ

จังหวัดอุตรดิตถ์เป็นพื้นที่หนึ่งที่สถาบันอุดมศึกษาทั้งในภูมิภาคและต่างภูมิภาคให้ความสนใจในการศึกษาค้นคว้าและวิจัย ทั้งนี้เพราะจังหวัดอุตรดิตถ์มีพัฒนาการมาอย่างยาวนานตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ มีองค์ความรู้ที่หลากหลายทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ โบราณคดี การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี การศึกษาและอื่นๆ โดยเฉพาะองค์ความรู้ด้านการศึกษาของจังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งกล่าวได้ว่ามีความสำคัญในฐานะที่เคยเป็นศูนย์กลางการศึกษาของภาคอีสานตอนบนมาตั้งแต่สมัยการปกครองในระบบเทศาภิบาลจนถึงสมัยปัจจุบันมีโรงเรียนจำนวนมากซึ่งดำเนินการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัย จนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโดยการจัดการเรียนรู้จำเป็นต้องอาศัยศาสตร์และศิลป์ของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการบริหารและการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น โดยเฉพาะต้องอาศัยหลักการและทฤษฎีทางการบริหารการศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด หรืออาจจะกล่าวได้ว่าการบริหารการศึกษาเป็นความพยายามที่จะดำเนินงานทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ให้มีประสิทธิภาพสูงสุดโดยเฉพาะคุณภาพของผู้เรียน

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาภาพรวมขององค์ความรู้ด้านบริหารการศึกษาในบริบทจังหวัด

อุดรธานีจะเห็นได้ว่าได้รับการศึกษาค้นคว้าและการวิจัยจำนวนมากทั้งในเรื่องหลักสูตร ครูและบุคลากรทางการศึกษา นักเรียน หนังสือหรือตำราเรียน วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เทคโนโลยีทางการศึกษา ตลอดจนอาคารสถานที่ แต่องค์ความรู้เหล่านั้นยังขาดการสังเคราะห์ให้เป็นความรู้ที่น่าสนใจและเป็นสารสนเทศที่เข้าใจได้ง่าย เนื่องจากองค์ความรู้เหล่านั้นค่อนข้างกระจัดกระจายอยู่ตามสถาบันอุดมศึกษาและตัวบุคคลที่ทำการศึกษาค้นคว้าหรือวิจัยเป็นสำคัญ

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนนักศึกษาและอาจารย์นิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารการศึกษากับผู้บริหาร ครูพี่เลี้ยง และครูผู้สอนในโรงเรียน พบว่าองค์ความรู้ด้านบริหารการศึกษามีประเด็นการศึกษารูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ด้วยเหตุนี้จึงมีความประสงค์ในการวิเคราะห์และสังเคราะห์งานวิจัยด้านบริหารการศึกษาในบริบทจังหวัดอุดรธานี เพื่อให้ได้องค์ความรู้ในเชิงสรุปผลจากงานวิจัยที่กระจัดกระจายให้มีความชัดเจนและเป็นสารสนเทศที่เข้าใจได้ง่าย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพทั่วไปของงานวิจัยด้านบริหารการศึกษาในจังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อสังเคราะห์กระบวนการศึกษาของงานวิจัยด้านบริหารการศึกษาในจังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัยด้านบริหารการศึกษาในจังหวัดอุดรธานี

ขอบเขตของการวิจัย

วิเคราะห์และสังเคราะห์ งานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาด้านบริหารการศึกษาที่ทำการศึกษาในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี และมีการเผยแพร่ผลการ

วิจัยในโครงการเครือข่ายห้องสมุดแห่งประเทศไทย โดยสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (โครงการเครือข่ายฯ เริ่มต้นใน พ.ศ.2540 จนถึงปัจจุบัน) โดยเน้นการวิเคราะห์สภาพทั่วไปของงานวิจัย และสังเคราะห์กระบวนการวิจัย และองค์ความรู้จากงานวิจัยด้านบริหารการศึกษาในจังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้วิธีทางประวัติศาสตร์ (History Approach) ซึ่งเน้นการวิเคราะห์และสังเคราะห์งานวิจัยด้านการบริหารการศึกษาในจังหวัดอุดรธานี และมีการนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical History) โดยการใช้หลักฐานชั้นต้น (Primary Source) และเอกสารชั้นรอง (Secondary Source) นอกจากนี้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (ร้อยละ) ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบ

ผลการวิจัยและการอภิปราย

สภาพทั่วไปของงานวิจัยด้านบริหารการศึกษาในจังหวัดอุดรธานี

1. สถาบันการผลิตงานวิจัยด้านบริหารการศึกษา

การดำเนินงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาด้านบริหารการศึกษาในจังหวัดอุดรธานี ปรากฏสถาบันอุดมศึกษาที่มีส่วนในการผลิตผลงานวิจัยจำนวน 12 แห่ง มีผลงานวิจัยรวม 719 เรื่อง โดยมหาวิทยาลัยมหาสารคามเป็นสถาบันที่ผลิตผลงานวิจัยมากที่สุด จำนวน 455 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 63.28 รองลงมาคือมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จำนวน 168 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 23.36 และมหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 67 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 9.31 นอกจากนี้ ยังมีสถาบันอุดมศึกษาอีก 9 แห่ง ที่มีส่วนร่วมในการผลิตผลงานวิจัยรวมจำนวน 29 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 4.03 ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 8 เรื่อง มหาวิทยาลัย

ราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 7 เรื่อง มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จำนวน 6 เรื่อง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชและมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต สถาบันละ 2 เรื่อง ส่วนมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย สถาบันละ 1 เรื่อง

2. แบบแผนการวิจัยงานวิจัยส่วนใหญ่ เป็นการศึกษาในระดับปริญญาโท จำนวน 716 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 99.58 และระดับปริญญาเอก จำนวน 3 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 0.42 (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 2 เรื่อง และมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จำนวน 1 เรื่อง) โดยหลักสูตรระดับปริญญาโทมีการทำวิจัยแบบการศึกษาค้นคว้าแบบอิสระมากที่สุด จำนวน 434 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 60.36 และการทำวิทยานิพนธ์/วิทยานิพนธ์ จำนวน 282 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 39.22

3. ปริญญา (Degree) คือชั้นความรู้ในระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งประสาทให้แก่ผู้ที่สำเร็จการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง ซึ่งจะมีชื่อเรียกปริญญาแตกต่างกันออกไปตั้งแต่ระดับปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอก (ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 133 ตอนพิเศษ 158 ง.)

ผู้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอก (Degree of Doctor) มีจำนวน 3 คน โดยได้รับปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต (กศ.ด.) จำนวน 2 คนคิดเป็นร้อยละ 0.27 (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม) และปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต จำนวน 1 คนคิดเป็นร้อยละ 0.13 (มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี) และผู้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโท (Master's Degree) จำนวน 716 คน โดยได้รับปริญญาการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (กศ.ม.-ศษ.ม.) จำนวน 533 คน คิดเป็นร้อยละ 74.13 และปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 25.45

4. ลักษณะเนื้อหาของงานวิจัยด้าน

บริหารการศึกษา

งานวิจัยด้านบริหารการศึกษาในจังหวัดอุดรธานีสามารถจำแนกตามลักษณะเนื้อหาการศึกษาออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ๆ คือ การบริหารงานภายในโรงเรียน (งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และบริหารงานทั่วไป) จำนวน 300 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 41.72 ครูหรือผู้สอน จำนวน 211 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 29.34 งานวิจัยที่เกี่ยวกับผู้บริหาร จำนวน 126 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 17.52 และโรงเรียนหรือองค์กรจำนวน 82 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 11.40

จากการวิเคราะห์สภาพทั่วไป ของงานวิจัยด้านบริหารการศึกษาในจังหวัดอุดรธานี จะเห็นได้ว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ ยังคงเน้นการวิจัยในกระบวนการทัศน์เดิม (Old Paradigm Shift) กล่าวคือ งานวิจัยเน้นการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับงานประจำภายในโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นงานประจำที่ปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่อง หรืออาจจะกล่าวได้ว่าเป็นการพัฒนางานประจำไปสู่การทำวิจัย (Routine to Research) ซึ่งมีเป้าหมายที่สำคัญคือ การนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนางานประจำ

กระบวนการศึกษาจากงานวิจัย

การดำเนินงานวิจัย (Methodology) ประกอบด้วยขั้นตอนที่หลากหลายและมีความสลับซับซ้อนของการดำเนินการในแต่ละขั้นตอน นับตั้งแต่การกำหนดประเด็นที่จะศึกษา วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของการศึกษา การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การกำหนดกรอบแนวคิดหรือสมมติฐานในการศึกษา การกำหนดรูปแบบการวิจัย การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือและทดสอบประสิทธิภาพของเครื่องมือ การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอ (บุญชม ศรีสะอาด 2543 : 16) ทั้งนี้ก็เพื่อให้กระบวนการดำเนินงานวิจัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้องตามหลักวิชา อย่างไรก็ตาม การวิจัยในแต่ละสาขานั้นต่างก็มีกระบวนการศึกษาที่แตกต่างกันออกไปและเป็นที่

ยอมรับของศาสตร์นั้นๆ แต่ก็มีจุดหมายเดียวกันคือ พยายามประเมินความเป็นจริงที่เกิดขึ้นด้วย กระบวนการที่เป็นวิทยาศาสตร์

การสังเคราะห์กระบวนการศึกษาจากงานวิจัยด้านบริหารการศึกษาในจังหวัดอุดรธานี เป็นการสังเคราะห์ขั้นตอนสำคัญของกระบวนการวิจัย ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ในการวิจัย กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และสถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ในการวิจัย การกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของการวิจัย (Research Objectives or Research purposes) เป็นขั้นตอนที่สำคัญของการวิจัย เพราะจะทำให้ผลการวิจัยสอดคล้องกับความต้องการในประเด็นที่จะศึกษา การกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยจึงเป็นการบอกเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมาย (Goal) ที่ผู้วิจัยต้องการค้นคว้าหาข้อเท็จจริงและเพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลและการเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน

งานวิจัยด้านบริหารการศึกษาในจังหวัดอุดรธานี มีการกำหนดวัตถุประสงค์หลักในการวิจัยซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 4 ด้าน คือเพื่อศึกษา (To Study) จำนวน 113 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 15.71 เพื่อเปรียบเทียบ (To Compare) จำนวน 231 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 32.12 เพื่อประเมิน (To Evaluate) จำนวน 11 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.52 และเพื่อพัฒนา (To Develop) จำนวน 364 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 50.62 โดยการกำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัยสามารถจำแนกออกเป็น 2 ลักษณะคือ

ประการที่หนึ่ง การกำหนดวัตถุประสงค์ทั่วไป (General Objective) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ระบุถึงสิ่งที่คาดหวัง (Implication) หรือสิ่งที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการวิจัย ซึ่งเป็นการแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายในระดับกว้าง เป็นการเขียนวัตถุประสงค์แบบความเรียงที่ไม่ได้แยกเป็นรายข้อ ทำให้วัตถุประสงค์ในการวิจัยครอบคลุมงานวิจัยที่จะศึกษาทั้งหมดโดยปรากฏใน

งานวิจัยจำนวน 27 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 3.75

ประการที่สอง การกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะ (Specific Objective) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์โดยระบุถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นในงานวิจัย เช่น ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เป็นต้น ซึ่งเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์แบบเรียงข้อหรือเรียงตามลำดับความสำคัญปรากฏในงานวิจัยจำนวน 692 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 96.24 โดยในงานวิจัยมีการกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะในการศึกษาตั้งแต่ 2 – 4 ข้อ

จะเห็นได้ว่า การกำหนดวัตถุประสงค์แบบทั่วไป (General Objective) และวัตถุประสงค์เฉพาะ (Specific Objective) มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน กล่าวคือ การกำหนดวัตถุประสงค์แบบเฉพาะ (Specific Objective) ได้แสดงให้เห็นถึงความชัดเจนของจุดมุ่งหมายของการวิจัย ซึ่งจะทำให้ผู้ศึกษาหรือผู้อ่านงานวิจัยมีความเข้าใจเบื้องต้นอย่างชัดเจน ในขณะที่งานวิจัยที่มีการกำหนดวัตถุประสงค์แบบทั่วไป (General Objective) ผู้ศึกษาหรือผู้อ่านงานวิจัยอาจจะต้องใช้เวลามากในการศึกษาและทำความเข้าใจ เนื่องจากมีจุดมุ่งหมายในการวิจัยระดับกว้าง อย่างไรก็ตาม แม้วิธีการเขียนกำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัยจะมีความแตกต่างกัน แต่หากพิจารณาในเนื้อหาสาระสำคัญของการวิจัยแล้วก็ไม่ได้ออกแตกต่างกันมากนัก กล่าวคืองานวิจัยทั้งหลายก็พยายามตอบคำถามในวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้

2. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย (Sample) หมายถึง กลุ่มคน สัตว์ สิ่งของหรือลักษณะทางจิตวิทยา (บุญชม ศรีสะอาด. 2543 : 38) ซึ่งเป็นกลุ่มตัวแทนของประชากรที่ทำการวิจัย ซึ่งในบางครั้งผู้วิจัยไม่มาสารภาพการวิจัยกับประชากรทั้งหมด เพราะมีจำนวนมากเกินไป หรือมีความยากลำบากต่อการเก็บรวบรวมข้อมูล จึงจำเป็นต้องวิจัยจากกลุ่มตัวอย่างและใช้สถิติอ้างอิงไปยังประชากร กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจึงหมายถึงบางส่วนของประชากรที่ถูกเลือกมาเป็นตัวแทนของประชากรในการศึกษา

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง เป็นเรื่อง

ที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานวิจัย เพราะการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของเรื่องที่จะวิจัย ดุลยพินิจของผู้วิจัยและความคลาดเคลื่อนที่สามารถยอมรับได้ กลุ่มตัวอย่างที่จะเป็นตัวแทนที่ดีของประชากรเพื่อการอ้างอิงไปยังประชากรอย่างน่าเชื่อถือได้นั้น จะต้องมีการเลือกตัวอย่างและขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมอย่างไรก็ตาม งานวิจัยด้านบริหารการศึกษาแต่ละเรื่อง ล้วนแล้วแต่มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่แตกต่างกัน ทำให้วิธีการการเลือกกลุ่มตัวอย่างแตกต่างกันออกไปด้วย

2.1 การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นไปตามโอกาสทางสถิติ หรือการสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยไม่คำนึงว่าตัวอย่างแต่ละหน่วยมีโอกาสถูกเลือกมากน้อยเพียงใด โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวนี้เป็นการใช้วิจารณญาณและการตัดสินใจของผู้วิจัย ซึ่งหมายความว่า โอกาสที่หน่วยของประชากรจะถูกเลือกขึ้นมาศึกษาขึ้นอยู่กับวิจารณญาณของผู้วิจัยเป็นสำคัญในการตัดสินใจว่ากลุ่มตัวอย่างใดจะเป็นตัวแทนที่ดีและตรงวัตถุประสงค์ของการวิจัย (บุญชม ศรีสะอาด. 2543 : 44) งานวิจัยที่ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง มีจำนวน 58 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 8.06

2.2 การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) การสุ่มตัวอย่างโดยวิธีนี้สมาชิกของกลุ่มประชากรทุกๆ หน่วยมีโอกาสเท่าๆ กันในการได้รับเลือกมาเป็นสมาชิกของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเหมาะสำหรับประชากรที่มีหน่วยตัวอย่างไม่มาก และผู้วิจัยมีความรู้เกี่ยวกับประชากรที่จะศึกษาน้อย (บุญชม ศรีสะอาด. 2543 : 45) การเลือกตัวอย่างอาจจะใช้วิธีจับสลาก (Lottery) หรือใช้ตารางเลขสุ่ม (Random number table) หรือใช้คอมพิวเตอร์สร้างเลขสุ่มจนได้กลุ่มตัวอย่างครบตามต้องการงานวิจัยที่ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย มีจำนวน

57 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 7.92

2.3 การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) เป็นการแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่มๆ เรียกว่าระดับชั้น (Strata) แล้วสุ่มหน่วยตัวอย่างจากทุกระดับชั้น ผู้วิจัยจะทำการสุ่มวิธีนี้เนื่องจากทราบความแตกต่างของประชากรว่าแบ่งเป็นกลุ่มๆ เช่น อาชีพ ระดับการศึกษาหรือช่วงอายุต่างกัน จึงต้องเลือกสุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรโดยให้มีทุกๆ กลุ่มย่อยโดยยึดหลักให้มีลักษณะภายในคล้ายกันมากที่สุด แต่จะแตกต่างกันระหว่างชั้นมากที่สุด จากนั้นจึงทำการสุ่มจากแต่ละชั้นขึ้นมาทำการศึกษา โดยใช้สัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างประชากรที่สุ่มขึ้นมาเท่ากันหรือไม่เท่ากันก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม (บุญชม ศรีสะอาด. 2543 : 46) ซึ่งการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ข้อดีคือวิธีนี้ช่วยควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนได้ กลุ่มตัวอย่างที่ได้มีความเป็นตัวแทนประชากรย่อยและสามารถเลือกใช้วิธีการสุ่มที่แตกต่างกันในแต่ละชั้นมีประสิทธิภาพสูงในเชิงการวิเคราะห์ทางสถิติ งานวิจัยที่ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยแบบแบ่งชั้น มีจำนวน 216 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 30.04

2.4 การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนประชากรมาก และผู้วิจัยไม่รู้ขอบข่ายแน่นอนของประชากร เช่น ประชากรทั่วประเทศ ประชากรในแต่ละภาค เป็นต้น การสุ่มแบบนี้ทำได้โดยแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่มๆ แล้วแบ่งเป็นกลุ่มย่อยๆ ลงไปเรื่อยๆ เช่น จังหวัด ประกอบด้วยอำเภอ อำเภอประกอบด้วยตำบล ตำบลประกอบด้วยหมู่บ้าน หมู่บ้านประกอบด้วยครัวเรือน โดยทำการสุ่มประชากรจากหน่วยหรือลำดับชั้นที่ใหญ่ก่อนจากหน่วยที่สุ่มได้ก็ทำการสุ่มหน่วยที่มีลำดับใหญ่รองลงไปทีละชั้นๆ จนถึงกลุ่มตัวอย่างในชั้นที่ต้องการ การสุ่มแบบนี้จึงมีลักษณะการกระจายเป็นร่างแหที่ขยายออกไปเรื่อยๆ จนถึงหน่วยที่ต้องการเก็บรวบรวมข้อมูล (สมชาย วรกิจ

เกษมสกุล. 2554 : 165) งานวิจัยที่ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน มีจำนวน 31 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 4.31

จะเห็นได้ว่า การเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย มีการดำเนินการที่สำคัญอยู่สองประการคือ การไม่ใช้หลักการความน่าจะเป็น (non-probability sampling) ซึ่งเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ที่ความน่าจะเป็นในการถูกเลือกของแต่ละหน่วยตัวอย่างไม่เท่ากัน หรือบางหน่วยไม่มีโอกาสที่จะถูกเลือก และการอาศัยหลักความน่าจะเป็น (probability sampling) ซึ่งเป็นหลักการที่สมาชิกของประชากรแต่ละหน่วย มีความน่าจะเป็นในการถูกเลือกเท่าๆกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานของทฤษฎีความน่าจะเป็นและเป็นรากฐานของสถิติอ้างอิง (Inferential Statistics) (สมชาย วรกิจเกษมสกุล. 2554 : 180) อย่างไรก็ตาม ค่าที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนั้น เป็นค่าประมาณการ ซึ่งอาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการเลือกกลุ่มตัวอย่างได้ตั้งนั้นขั้นตอนในการเลือกกลุ่มตัวอย่างจึงต้องดำเนินการด้วยความรอบคอบ เพื่อให้เกิดความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีความสำคัญมาก เพราะการวิจัยเป็นกระบวนการศึกษาตัวแปร (Variable) หรือกลุ่มเป้าหมาย (Target group) ซึ่งจำเป็นต้องมีเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูล แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์และสรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนั้นการเลือกใช้เครื่องมือในการวิจัยจึงขึ้นอยู่กับสถานการณ์หรือลักษณะพฤติกรรมที่ต้องการจะวัด ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยเครื่องมือวิจัยมีหลายประเภทและมีความสำคัญแตกต่างกันออกไป (จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย. 2558 : 14-20) แต่เครื่องมือเหล่านั้นต่างก็มีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือการได้ข้อมูลที่ตรงตามข้อเท็จจริง เพื่อให้ผลงานวิจัยมีความน่าเชื่อถือและเกิดประโยชน์ต่อการศึกษา เครื่องมือหลักที่ปรากฏในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่สำคัญประกอบด้วย

3.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) คือ เครื่องมือที่ใช้วัดพฤติกรรมภายในของบุคคลซึ่งเป็นพฤติกรรมด้านจิตพิสัย (Affective Domain) เช่น ความคิดเห็นความรู้สึก เจตคติและความสนใจ เป็นต้น แบบสอบถามจึงมีลักษณะเป็นชุดของคำถามที่สร้างขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีงานวิจัยจำนวน 341 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 47.42 ที่ใช้แบบสอบถามในลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) เป็นเครื่องมือในการวิจัย

3.2 แบบทดสอบ (Test) คือชุดของคำถามที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเข้าให้บุคคลหรือกลุ่มตัวอย่าง แสดงพฤติกรรมตอบสนองออกมา ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวนี้อาจครอบคลุมทั้งทางด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) จิตพิสัย (Affective Domain) และทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) เป็นต้นแบบทดสอบที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือในงานวิจัยมีจำนวน 108 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 15.02 โดยลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Multiple choice item) จำนวน 94 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 13.07 คือมีทั้งคำถามและคำตอบ โดยจะมีคำตอบที่ถูกต้องเพียงข้อเดียว ส่วนตัวเลือกอื่นจะเป็นคำตอบลวง (Distractors) และแบบทดสอบอีกประเภทหนึ่งคือ แบบทดสอบที่มีสองตัวเลือกหรือคำตอบแบบถูกหรือผิด (True or False) มีจำนวน 14 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.94

3.3 แบบสังเกต (Observation) คือ เครื่องมือที่ใช้ประกอบการสังเกตพฤติกรรมที่บุคคลหรือกลุ่มตัวอย่างแสดงออกที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสามารถใช้ได้ตลอดเวลา ซึ่งเหมาะสมกับข้อมูลที่เป็นการแสดงพฤติกรรม การกระทำหรือการแสดงออกของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ซึ่งผู้วิจัยสามารถใช้ประสาทสัมผัสรับรู้และทำความเข้าใจได้ แบบสังเกตที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือในการวิจัยมีทั้งหมด 274 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 38.10 โดยมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ

(Checklist) 19 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 2.64 แบบจัดอันดับคุณภาพ (Rating scale) จำนวน 26 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 3.61 และระเบียบเหตุการณ์ (Anecdotal records) จำนวน 229 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 31.84

3.4 แบบสัมภาษณ์ (Interview) คือ เครื่องมือที่ใช้ประกอบการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลโดยอาศัยการสนทนา การซักถาม และการโต้ตอบระหว่างผู้รวบรวมข้อมูลหรือผู้สัมภาษณ์ (interviewer) กับผู้ให้ข้อมูลหรือผู้ถูกสัมภาษณ์ (interviewee) แบบสัมภาษณ์ซึ่งใช้เป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือในการวิจัยมีทั้งหมด 330 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 45.89 โดยมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

3.5 แบบประเมิน (Assessment) เป็นแบบบันทึกผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมตลอดกระบวนการโดยการให้ปฏิบัติเป็นรูปแบบหรือวิธีการที่กำหนดขึ้น เพื่อวัดความสามารถในการปฏิบัติงานหรือกิจกรรม หรือการวัดวิธีการปฏิบัติงาน (procedure) และการวัดผลงาน (product) แบบประเมินซึ่งใช้เป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือในการวิจัยมีทั้งหมด 221 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 30.73 โดยแบบประเมินที่ปรากฏในงานวิจัยมี 2 ลักษณะคือ แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

จะเห็นได้ว่า เครื่องมือแต่ละประเภทมีลักษณะสำคัญ และความสามารถในการเก็บรวบรวมข้อมูลแตกต่างกันออกไป ผู้วิจัยจึงต้องตระหนักว่า จำเป็นต้องเลือกใช้เครื่องมือให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาเหตุการณ์ หรือสิ่งที่ต้องการวัด การใช้เครื่องมือให้ตรงกับคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่ต้องการวัด

4. สถิติที่ใช้ในการวิจัยเครื่องมือที่ผู้วิจัยนำมาช่วยในขั้นตอนของการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยและการอ้างอิงข้อมูลประชากร คือ สถิติ (Statistics) ซึ่งปรากฏว่ามีการใช้สถิติในการวิจัย 3 ลักษณะดังนี้

4.1 สถิติที่ใช้อธิบายคุณลักษณะกลุ่ม

ตัวอย่างที่ศึกษา หรือเรียกว่าสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) หมายถึง สถิติที่ใช้ในการอธิบายคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ซึ่งไม่สามารถอ้างอิงไปยังกลุ่มอื่นๆได้ โดยสถิติประเภทดังกล่าวนี้ได้แก่ ร้อยละ (Percentage หรือ %) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic mean หรือ \bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation หรือ S.D.) โดยม้งานวิจัยซึ่งใช้เฉพาะสถิติพรรณนาในศึกษามีจำนวนทั้งสิ้น 234 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 32.54

4.2 สถิติที่ใช้หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ตั้งแต่ 2 ตัวแปรขึ้นไป เรียกว่าสหสัมพันธ์ (Correlation) คือตรรกะที่บอกทิศทางและขนาดของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรว่ามีความเกี่ยวข้องหรือมีความสัมพันธ์กันอย่างไร โดยอาศัยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) ซึ่งเป็นเทคนิคทางสถิติที่ช่วยให้ทราบถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษางานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปรากฏจำนวน 63 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 8.76

4.3 สถิติเพื่อใช้ทดสอบสมมุติฐานหรือเรียกว่าสถิติอ้างอิงหรือสถิติอนุมาน (Inferential statistics) เป็นสถิติที่ใช้เพื่อนำผลสรุปที่คำนวณได้จากกลุ่มตัวอย่างไปอธิบายหรือสรุปลักษณะของประชากรทั้งหมดโดยสามารถจำแนกได้ดังนี้

ประการที่หนึ่ง สถิติที่ใช้ทดสอบสมมุติฐานเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย 2 กลุ่ม เป็นสถิติที่ใช้เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มที่เป็นอิสระจากกัน โดยการทดสอบค่าที่แบบอิสระ (T-Test Independent) ซึ่งปรากฏในงานวิจัยจำนวน 159 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 48.18

ประการที่สอง สถิติที่ใช้ทดสอบสมมุติฐานเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย 3 กลุ่ม เป็นวิธีการทดสอบสมมุติฐานทางสถิติเพื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของประชากรที่มีตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไปโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance หรือ ANOVA) หรือ F-Test โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนที่ปรากฏในงาน

วิจัยมี 2 วิธีคือการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ซึ่งเป็นการศึกษากรณีที่มีตัวแปรอิสระตัวเดียว มีทั้งหมด 112 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 33.93 และการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทาง (Two Way ANOVA) ซึ่งเป็นการศึกษาในกรณีที่มีตัวแปรอิสระสองตัว มีทั้งหมด 12 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 3.63

ประการที่สาม สถิติที่ใช้ทดสอบสมมุติฐานเกี่ยวกับความแตกต่างและความสัมพันธ์กรณีข้อมูลที่อยู่ในรูปของความถี่ ใช้การทดสอบไคสแควร์ (Chi-Square Test) ปรากฏในงานวิจัยจำนวน 9 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 2.72 เป็นวิธีทดสอบเพื่อเปรียบเทียบข้อมูลที่อยู่ในรูปของความถี่หรือในรูปของสัดส่วน ซึ่งไม่สามารถวัดค่าออกมาเป็นตัวเลขที่แน่นอนได้ แต่สามารถจำแนกออกเป็นหมวดหมู่ได้ เช่น มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยเป็นข้อมูลที่เกิดจากการเก็บรวบรวมจากตัวแปรที่เกี่ยวข้องซึ่งมีทั้งกลุ่มตัวอย่างเดี่ยวและกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป แล้วจำแนกออกมาเป็นความถี่หรือสัดส่วน

จะเห็นได้ว่า ความสำคัญของการวิเคราะห์ข้อมูลขึ้นอยู่กับการเลือกใช้สถิติให้สอดคล้องกับระดับข้อมูล เพราะจะทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีความถูกต้องเหมาะสม และที่สำคัญคือเพื่อให้การวิจัยเป็นไปอย่างมีระบบและมีหลักเกณฑ์

องค์ความรู้หรือข้อค้นพบจากงานวิจัย

องค์ความรู้ (Body of knowledge) หรือข้อค้นพบจากการสังเคราะห์งานวิจัยด้านบริหารการศึกษานในจังหวัดอุดรธานี เป็นการสังเคราะห์ข้อค้นพบจากงานวิจัย เพื่อหาข้อสรุปร่วมด้านความคิดที่ได้มาจากงานวิจัย โดยข้อค้นพบที่สำคัญมีดังนี้

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับผู้บริหาร(Administrator) จากการสังเคราะห์งานวิจัยพบว่าข้อบ่งชี้ที่มีความสำคัญต่อการบรรลุเป้าหมายของการบริหารงาน ประกอบด้วยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และพฤติกรรมการบริหารงาน

1.1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ (Desired

Characteristics) เป็นคุณลักษณะประจำตัวและเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความดีและสิ่งที่บ่งบอกถึงความรู้สึกนึกคิดลักษณะที่แสดงออกมา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านต่างๆ ที่ดีขึ้นและเป็นที่ยอมรับแก่บุคคลทั่วไป สามารถจำแนกออกเป็น 2 ประการคือ

ประการที่หนึ่ง คุณลักษณะส่วนตัว (Traits) หมายถึงสิ่งที่แสดงออกมาให้ปรากฏแก่คนทั่วไป โดยคุณลักษณะส่วนตัวที่ผู้บริหารพึงมีประกอบด้วย ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านคุณธรรมและจริยธรรม

ประการที่สอง คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ หมายถึงความรู้จักความสามารถของผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานในหน้าที่ ซึ่งจากการสังเคราะห์งานวิจัยพบว่า มีการศึกษาในลักษณะผสมผสานกันระหว่างสมรรถนะหลัก (Core Competency) และสมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) โดยคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพที่ผู้บริหารพึงมีประกอบด้วย ด้านความรู้ (Knowledge) และด้านทักษะ (Skills)

จะเห็นได้ว่า งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับผู้บริหารยังไม่สามารถระบุได้อย่างแน่ชัดว่าคุณลักษณะเด่นอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารที่จะทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ เพราะในบางสถานการณ์ คุณลักษณะของผู้บริหารอีกแบบหนึ่งอาจจะมีความเหมาะสมกับบางสถานการณ์แต่ไม่เหมาะสมกับอีกสถานการณ์หนึ่ง และพบว่าตัวชี้วัดหรือตัวบ่งชี้ (Indicators) ที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารมีจำนวนแตกต่างกันออกไปและเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้นจากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารจึงอาจจะสรุปได้ว่า งานวิจัยทั้งหลายยังไม่สามารถสรุปได้ตรงกันว่าคุณลักษณะใดของผู้บริหารที่มีความสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอกับความสำเร็จของการบริหารงาน

1.2 พฤติกรรมการบริหารงานหมายถึงการกระทำของผู้บริหารที่ปรากฏออกมาซึ่งแสดงออกให้เห็นถึงความสามารถในการดำเนินงาน

ตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ โดยผู้ร่วมงานหรือผู้อยู่ใต้การบังคับบัญชา สามารถสังเกตได้และมีผลต่อการบริหารงานและการปฏิบัติงานทุกอย่างในโรงเรียน โดยจากการสังเคราะห์พฤติกรรมของผู้บริหารที่มีความสำคัญต่อการบริหารงานและการทำงานร่วมกันกับบุคลากรในโรงเรียน ประกอบด้วยความเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำ (Leadership) การตัดสินใจ (Decision) และความรับผิดชอบต่อ (Responsibility)

การสังเคราะห์งานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของผู้บริหาร ที่มีส่วนสำคัญต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียน เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นแนวคิดและรูปแบบในการปฏิบัติงานของผู้บริหาร นอกจากนี้ ยังสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบพฤติกรรมผู้บริหารในมิติต่างๆ เช่น ผู้นำแบบเผด็จการ (Autocratic Leader) ผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic Leader) และผู้นำแบบเสรีนิยม (Laissez-Faire Leader) นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการบริหารงานว่า ผู้บริหารมีพฤติกรรมแบบมุ่งคน (Employee-centered Leader Behavior) หรือผู้บริหารมีพฤติกรรมแบบมุ่งงาน (Job-centered Leader Behavior) เป็นต้น

จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหาร อาจจะกล่าวได้ว่า ยังไม่ปรากฏว่าคุณลักษณะและพฤติกรรมใดของผู้บริหารที่บ่งบอกอย่างชัดเจน และสอดคล้องกับการเป็นผู้นำได้ดีในทุกสถานการณ์ การศึกษาคุณลักษณะและพฤติกรรมของผู้บริหารนั้น อาจเกิดขึ้นจากสถานการณ์หรือการบริหารงานที่ขาดความชัดเจน (Weak situation) อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและมีปัญหาที่ท้าทายใหม่ๆ เกิดขึ้นอย่างมาก บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความซับซ้อนและเพิ่มความสำคัญยิ่งขึ้น ผู้บริหารในปัจจุบันและอนาคตไม่เพียงแต่มีคุณลักษณะที่กล่าวแล้วข้างต้น แต่ต้องมีทักษะและสมรรถนะใหม่ๆ เพิ่มขึ้น

ตามความเปลี่ยนแปลงของสังคม เช่น ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-learning) ความไวต่อการรับรู้ทางวัฒนธรรม (Cultural Sensitivity) ความสามารถในการคิดเชิงซับซ้อน (Cognitive Complexity) ความสามารถวิเคราะห์กระบวนการ (Process Analysis) และสามารถด้านพฤติกรรมที่ยืดหยุ่นต่อการทำงาน (Behavioral Flexibility) เป็นต้น

2. การบริหารงานในสถานศึกษา (School Administration) จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับขอบข่ายงานในโรงเรียนทั้ง 4 ด้าน สะท้อนให้เห็นความสำคัญต่อการบริหารงาน ดังนี้

ประการที่หนึ่ง การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดผลดีต่อการขับเคลื่อนโรงเรียนเพราะมีผลในทางจิตวิทยา กล่าวคือครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เข้ามามีส่วนร่วมย่อมเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานในโรงเรียน มีการรับฟังความคิดเห็นและนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาโรงเรียนหรืองานต่างๆ ที่สำคัญผู้ที่มีส่วนร่วมจะมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของ (Ownership) โรงเรียนหรืองานต่างๆ

ความสำคัญของการบริหารงานในโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเป็นการก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในการปฏิบัติงานตามที่มุ่งหวัง โดยกระบวนการตัดสินใจสามารถรองรับพฤติกรรมของบุคคลในองค์กรได้กว้างขวางและเกิดการยอมรับได้ ซึ่งเป็นหลักการของการบริหารงานที่สำคัญและมีผลต่อการดำเนินการเชิงวิเคราะห์ ซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจได้และที่สำคัญเป็นการลดช่องว่างของระบบการสื่อสารในหน่วยงานและจัดปัญหาความขัดแย้ง

ประการที่สอง การกระจายอำนาจ (Decentralization) หมายถึง การมอบหมายอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบและการตัดสินใจจากผู้บริหารไปยังบุคลากรหรือหัวหน้าส่วนต่างๆ ในโรงเรียน โดยให้ทุกส่วนของโรงเรียนหรือองค์กรได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบริหารงานด้านต่างๆ เช่น งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคลากร และงาน

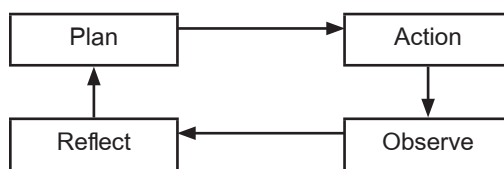
บริหารทั่วไป โดยหลักการกระจายอำนาจนั้นสัมพันธ์อยู่บนพื้นฐานกับหลักการมีส่วนร่วม

จะเห็นได้ว่า องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการบริหารงานในโรงเรียนโดยเน้นหลักการมีส่วนร่วมเป็นแนวคิดที่ผสมผสานกันระหว่างแนวคิดการบริหารงานเชิงมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation Approach) และพฤติกรรมศาสตร์ (Behavior Approach) ที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ของคนในองค์กร โดยมองว่าคนเป็นสิ่งมีชีวิต จิตใจ ขวัญกำลังใจ และความพึงพอใจเป็นเรื่องสำคัญในการทำงาน เงินไม่ใช่สิ่งจูงใจที่สำคัญแต่เพียงอย่างเดียว รางวัลทางจิตใจก็มีผลต่อการจูงใจในการทำงานเช่นเดียวกัน ดังนั้นการตอบสนองของคนที่เกี่ยวกับความต้องการศักดิ์ศรีและการยกย่อง จะส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน

นอกจากนี้ ยังสัมพันธ์กับแนวคิดในการกระจายอำนาจในการบริหารระบบราชการ (Bureaucracy) ซึ่งเห็นว่าผู้บริหารจะบริหารงานให้มีประสิทธิภาพได้ขึ้นอยู่กับคนที่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชายินยอมที่จะปฏิบัติตาม และจะต้องมีระบบการบริหารมาดำเนินการให้คำสั่งมีผลให้บังคับได้ ดังนั้นการบริหารงานในโรงเรียนที่เน้นการมีส่วนร่วมและการกระจายอำนาจการบริหารทั้งงานวิชาการ งานบุคลากร งานงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป โดยให้ทุกคนในหน่วยงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) มีส่วนร่วมการปฏิบัติ (Implementation) มีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) และมีส่วนร่วมในการประเมิน (Evaluation) ทั้งนี้ก็เพื่อให้โรงเรียนเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้

3. การพัฒนา (Development) เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า โดยผ่านลำดับขั้นต่างๆ ไปสู่ลำดับขั้นที่มีการปรับปรุงให้ดีขึ้นและเหมาะสมกว่าเดิมหรือเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นโดยการพัฒนาที่สำคัญซึ่งเป็นข้อค้นพบจากงานวิจัย คือ การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action) โดยงานวิจัยส่วนใหญ่ที่มีการกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา

(To develop) มีการดำเนินการในลักษณะวงจรการปฏิบัติการ ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือการวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observe) และการสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflect) โดยเมื่อครบวงจรหนึ่งๆจะพิจารณาปรับปรุงแผน (Replanning) เพื่อนำไปปฏิบัติในวงจรต่อไปจนกว่าการเปลี่ยนแปลงได้ผลเป็นที่น่าพอใจ โดยการปฏิบัติการนั้นจะต้องมีการร่วมมือกันดำเนินการ (Collaborative Approach)

แผนภาพ 1 วงจรการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม
(ที่มา : Kemmis; & Mc Taggart. 1990 :11)

การพัฒนาตามวงจรการปฏิบัติการ (The action research spiral) เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงเป้าหมายของการพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน ทั้งในระดับองค์กร บุคคล หรือกิจกรรมต่างๆ และยังมุ่งสร้างความเข้าใจและมุ่งพัฒนาวิชาชีพให้กับผู้ปฏิบัติงานด้วย โดยกระบวนการพัฒนาเริ่มต้นด้วยการกำหนดปัญหาหรือจุดที่ต้องการปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาแล้วนำไปสู่ขั้นตอนการดำเนินการที่สำคัญคือ การวางแผน การลงมือปฏิบัติตามแผนและการประเมินผลการปฏิบัติโดยจุดเด่นของการพัฒนาปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมคือ ความเป็นระบบและการดำเนินการจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นกลุ่ม รวมทั้งต้องมีการสะท้อนผลเพื่อการปรับปรุงสิ่งที่กำลังดำเนินการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือให้ได้ผลดีขึ้น

บทสรุป

งานวิจัยด้านบริหารการศึกษาในจังหวัด

อุตรธานี ยังคงเน้นเน้นการวิจัยในกระบวนการทัศน์ เดิม (Old Paradigm Shift) ซึ่งเป็นการลักษณะการวิจัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานประจำ ด้วยการทำให้วิจัย (Routine to Research) องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยจึงเป็นเป็นองค์ความรู้ที่คุ้นเคย จึงไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในลักษณะก้าวกระโดด แม้ว่าในระยะหลังๆ ประเด็นการวิจัย มุ่งไปสู่การศึกษาในกระบวนการทัศน์ใหม่ (New Paradigm Shift) เช่น การมีส่วนร่วม (Participation) แต่งานวิจัยเหล่านั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่ายังไม่ใช่ประเด็นท้าทายในการบริหารการศึกษาในสภาวะแห่งความเปลี่ยนแปลงของศตวรรษที่ 21 เพราะความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจำเป็นต้องคำนึงถึงบริบทหรือสิ่งแวดล้อม ที่มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา ซึ่งอาจจะสรุปได้ดังนี้

ประการที่หนึ่ง การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี นักเรียนและนักศึกษารุ่นใหม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีและใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ ครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนหรือสถาบันอุดมศึกษา จึงจำเป็นต้องเป็นคนที่สามารถนำเอาเทคโนโลยี มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน พร้อมทั้งใช้เป็นเครื่องมือในการค้นคว้าและพัฒนาความรู้ของตนเอง ขณะเดียวกันครูและบุคลากรทางการศึกษาจะต้องสามารถนำเอาเทคโนโลยี มาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาได้ด้วย แต่ประเด็นสำคัญคือ การยอมรับและการใช้เทคโนโลยี ของครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษานั้น มีระดับความรู้และความสามารถที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา จึงเป็นโจทย์ที่มีความท้าทายต่อการบริหารการศึกษา

ประการที่สอง การเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้ การจัดการศึกษาในสภาวะปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่ามีการเปิดกว้างมากสำหรับการเรียนรู้ ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแต่สถาบันการศึกษาของภาครัฐและเอกชนเท่านั้น แต่ปรากฏว่ามีบริษัทเอกชนหรือมหาชน เข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาเพื่อ

ผลิตบุคลากร ในการตอบสนองความต้องการของบริษัทมากขึ้น เช่น สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ สถาบันกันตนา วิทยาลัยนานาชาติโตโยต้า และสถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีชั้นสูงระยอง (กลุ่ม ปตท.) เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาที่ให้บริการเอกชนสามารถสร้างหลักสูตร และอนุมัติใบประกาศนียบัตรหรือวุฒิบัตรเพื่อรับรองความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญส่งต่อให้กับบริษัทเอกชน ซึ่งใบประกาศนียบัตรหรือวุฒิบัตรจากบริษัทเอกชนเหล่านั้น จะได้รับการยอมรับจากบริษัทเอกชนด้วยกัน ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ผู้บริหารหลักสูตรทุกระดับ จำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรให้สามารถตอบโจทย์ในการแข่งขันได้

ประการที่สาม การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งสภาวะดังกล่าวนี้ จะส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษา โดยเฉพาะรูปแบบของการจัดการศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องออกแบบสำหรับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุมากขึ้นด้วย เพราะเป็นชนกลุ่มใหญ่ของสังคม การจัดการศึกษาจึงไม่สามารถจำกัดอยู่เฉพาะในวัยการศึกษาหรือวัยทำงานเท่านั้น

จากความเปลี่ยนแปลงและความท้าทายดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีเครื่องมือที่แตกต่างจากในยุคที่ผ่านมาเพื่อขับเคลื่อนโรงเรียนหรือสถาบัน ไปสู่ความสำเร็จ โดยเครื่องมือสำคัญที่ผู้วิจัยคิดว่าผู้บริหารการศึกษายุคใหม่ควรมีและใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย

ประการที่หนึ่ง การจัดการความรู้ (Knowledge Management) เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา โดยเป็นการรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในหน่วยงานซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสาร มาพัฒนาให้เป็นระบบเพื่อให้ทุกคนในหน่วยงานสามารถเข้าถึงความรู้และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลให้หน่วยงานมีความสามารถในเชิงแข่งขัน

ประการที่สอง การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ (Learning Network) โรงเรียนหรือสถานศึกษาจำเป็นต้องสร้างเครือข่ายและความร่วมมือกันทั้งในระดับภาครัฐและเอกชน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และการทำงานร่วมกัน เพื่อผลักดันการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของทุกภาคส่วนในสังคม ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องเพิ่มการทำงานร่วมกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้มากขึ้น เช่น สถานประกอบการที่โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาจะต้องตอบสนองขณะเดียวกัน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเรียนรู้ถึงความต้องการของสถานประกอบการหรือบริษัทเอกชนที่สถานศึกษาจะต้องเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนในการเข้าสู่การทำงาน

ประการที่สาม การสร้างวัฒนธรรมของหน่วยงาน เป็นเรื่องที่ผู้วิจัยคิดว่าทำได้อย่างที่สุดและใช้เวลานาน เพราะเป็นเรื่องที่ต้องใช้วิธีการปลูกฝังไม่ใช่การอบรม โดยผ่านการพูดคุยกันบ่อยๆในหลากหลายช่องทาง ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยคนที่เป็นผู้นำในการผลักดันให้เกิดวัฒนธรรมองค์กร ต้องเป็นผู้บริหารระดับสูง หัวหน้าของกลุ่มงานต่างๆในโรงเรียน ที่มงานผลักดันวัฒนธรรมโรงเรียน (Change Agents) โดยจะต้องมีฝ่ายอำนวยความสะดวกและสนับสนุน (Support) ทั้งนี้การสร้างวัฒนธรรมองค์กร และการสร้างให้องค์กรมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงนั้น ไม่ใช่กระบวนการที่ทำได้ในทันทีทันใด แต่เป็นการทำงานร่วมกันของคนในองค์กรที่ต้องใช้เวลาในการปรับเปลี่ยนคนในองค์กรให้มีความเห็นร่วมกันทำงานร่วมกันและมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน

ประการที่สี่ การเปรียบเทียบ (Benchmarking) เป็นเรื่องที่ผู้วิจัยคิดว่าเป็นหัวใจสำคัญของหน่วยงานหรือองค์กร เพราะการเปรียบเทียบนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาของการปฏิบัติงาน ดังนั้นการเปรียบเทียบเป็นวิธีการในการวัดและเปรียบเทียบการปฏิบัติกับหน่วยงานหรือองค์กรที่

สามารถทำได้ดีกว่า เพื่อนำผลของการเปรียบเทียบมาใช้ในการปรับปรุงหน่วยงานหรือองค์กรของตนเองให้ดีขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศ จะเห็นได้ว่า ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ท้าทายและเป็นโจทย์สำคัญสำหรับผู้บริหารการศึกษาในทุกระดับ จำเป็นต้องวางแผนการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่ความสำเร็จในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

จากการสังเคราะห์งานวิจัยในบริบทจังหวัดอุดรธานี สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะ รูปแบบ วิธีการวิจัยและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นกระบวนการทางความคิดและปฏิบัติการเกี่ยวกับการวิจัยเป็นการเชื่อมโยงระหว่างโลกทัศน์ (worldview) และโมโนทัศน์ (Concept) ของผู้วิจัยต่อเรื่องที่ศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาแนวทางการแก้ไขปัญหาแนวปฏิบัติหรือวิธีการจัดการ (management) เพื่อสร้างความเข้าใจต่อความเป็นจริงที่เกิดขึ้นอย่างไรก็ตามสิ่งที่สำคัญจากบทสรุปของวิจัยจำนวนมากจะมีคุณค่ามากขึ้น หากมีการนำไปใช้อย่างจริงจังหรือสร้างแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ให้เกิดขึ้นในโรงเรียนหรือสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะต่อการนำผลวิจัยไปใช้

1. การวิจัยด้านบริหารการศึกษาในจังหวัดอุดรธานี ยังคงเน้นการวิจัยในกระบวนการทัศน์เดิม (Old Paradigm Shift) ซึ่งเกี่ยวกับการบริหารงานประจำภายในโรงเรียนเป็นการพัฒนางานประจำไปสู่การทำวิจัย (Routine to Research) สิ่งที่สำคัญคือการต่อยอดงานวิจัย โดยเฉพาะการนำเอาผลการวิจัยไปการขับเคลื่อนหน่วยงานไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization)

2. การเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ในการวิจัย (Paradigm Shift) คือ การเปลี่ยนแปลงวิธีคิดแบบใหม่ที่ท้าทายต่อกระบวนการทัศน์เดิม เพื่อให้สอดคล้องกับปัจจุบันและสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นและที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยเน้นความสามารถในการแข่งขัน

ความมีประสิทธิภาพ ความมุ่งมั่น และความสำเร็จ

3. งานวิจัยในอนาคต จะต้องตอบโจทย์พลังแห่งการสร้างสรรค์ และการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการศึกษา การบริหารการศึกษาต้องเน้นให้ผู้เรียนรู้จริง (Mastery learning) เรียนเพื่ออนาคต

ของตนเอง (Motivation) โดยเน้นลงมือปฏิบัติและสร้างกระบวนการคิด ซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ทำให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จากการลงมือปฏิบัติ เน้นการสอนน้อยแต่เรียนรู้มาก (Teach less Learn More)

เอกสารอ้างอิง

- จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย. (2558). *เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย*. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. ปีที่ 12 ฉบับที่ 58 (กรกฎาคม-กันยายน 2558).
- บุญชม ศรีสะอาด. (2543). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง *หลักเกณฑ์การกำหนดชื่อปริญญา พ.ศ.2559*. ราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 133 ตอนพิเศษ 158 ง. ลงวันที่ 14 กรกฎาคม 2559.
- ประเวศ วะสี. (2546). *ระบบวิจัยของประเทศ : ระบบมันสมองของประเทศ*. มติชน (3 กรกฎาคม 2546).
- สมชาย วรภิเษมสกุล. (2554). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. โครงการตำราเฉลิมพระเกียรติฉลองพระชนมพรรษา 84 พรรษา. อุดรธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- Kemmis, S; & Mc Taggart, R. (1990). *The action research planner*. 3rd ed. Victoria : Deakin University press.